

ชื่อเรื่อง โครงการการศึกษากระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านสื่อพื้นบ้าน
เพื่อเสริมทักษะและคุณภาพของเด็กและเยาวชนของตำบลกุดชุม
อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร

ผู้วิจัย สานิจ มาตขาว และคณะ

ปีที่พิมพ์ 2553

.....

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (งานวิจัยเพื่อท้องถิ่น) ซึ่งเน้นการมีส่วนร่วม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัญหาด้านทักษะและคุณภาพของเด็กและเยาวชน 2) เพื่อศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตำบลกุดชุม 3) เพื่อศึกษาสื่อพื้นบ้านที่ใช้ในการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รวมถึงวิธีการถ่ายทอด และ 4) เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านสื่อพื้นบ้าน เพื่อเสริมทักษะและคุณภาพของเด็กและเยาวชน

กลุ่มเป้าหมายในโครงการวิจัยประวัติศาสตร์ ประกอบด้วยคณะนักวิจัย และกลุ่มผู้ให้ข้อมูล คณะนักวิจัย ประกอบ กลุ่มครูจากโรงเรียนในพื้นที่ตำบลกุดชุม กลุ่มผู้นำชุมชน กลุ่มเด็กและเยาวชน ที่ป็นทีมวิจัยหลัก จำนวน 5 คน จาก 4 โรงเรียน เด็กและเยาวชนที่เข้าร่วมขบวนการศึกษาเรียนรู้ประวัติศาสตร์ชุมชนตลอดโครงการจาก 4 โรงเรียน รวมทั้งสิ้น จำนวน 493 คน คณะที่ปรึกษาโครงการ กลุ่มผู้ให้ข้อมูล ประกอบด้วย ภูมิปัญญา ผู้นำ ครูในโรงเรียน 4 แห่ง เนื้อหา ในการวิจัย ประกอบด้วย ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและความเป็นมาของตำบลกุดชุม ความเป็นมาและคุณค่าของสื่อพื้นบ้านในตำบลกุดชุม และผลกระทบจากการใช้สื่อพื้นบ้านในกระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของเด็กและเยาวชนตำบลกุดชุม ขอบเขตด้านพื้นที่วิจัย ชุมชนในตำบลกุดชุม ทั้งหมด 9 พื้นที่ โรงเรียนในพื้นที่ตำบลกุดชุม 4 โรงเรียน เครื่องมือใช้ การจดบันทึก จากการสังเกต แบบบันทึกการสัมภาษณ์ภูมิปัญญาชุมชน และแบบสอบถาม วิธีดำเนินการวิจัย คือ การประชุมวางแผน ออกแบบ เครื่องมือการเก็บข้อมูล ลงมือเก็บข้อมูลด้านเด็กและชุมชนผลิตและใช้สื่อพื้นบ้าน การถ่ายทอดประวัติศาสตร์ชุมชนผ่านสื่อพื้นบ้าน และการคืนข้อมูลให้ชุมชน

ผลการศึกษาพบว่าสถานการณ์ปัญหาด้านทักษะและคุณภาพของเด็กและเยาวชนในการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านสื่อพื้นบ้านพบว่ากลุ่มเป้าหมายเกินกว่าครึ่งมีทุนแห่งการรับรู้ประวัติศาสตร์ชุมชนเป็นบางเรื่อง และเกินกว่าครึ่งมีความสนใจใคร่รู้ และมากกว่าครึ่งเช่นกันที่มีทัศนคติ/เจตคติที่ดีมากต่อสื่อพื้นบ้าน นอกจากนี้จำนวนมากที่สุดเห็นความสำคัญและคาดหวังว่าจะอนุรักษ์และฟื้นฟูประวัติศาสตร์ชุมชน/ท้องถิ่น ในขณะที่เกินกว่าครึ่งไม่แน่ใจในศักยภาพของตน ผลจากการศึกษา

ภูมิปัญญาชุมชน-ท้องถิ่นตำบลกุดชุมพภูมามีภูมิปัญญาหลายด้าน คือภูมิปัญญาด้านประวัติศาสตร์ชุมชน ภูมิปัญญาด้านการเป็นผู้นำชุมชน ภูมิปัญญาด้านการจักสาน และทำมาหากิน ภูมิปัญญาด้านศาสนา ความเชื่อ พิธีกรรม และการรักษาโรค ภูมิปัญญาด้านการสื่อสาร และสื่อพื้นบ้านเช่น หนังสือ ตะลุง หมอแคน หมอเก็บแก้ว ผญา สรภัญญ์ หมอแต่งกลอนลำ และหมอลำ

การผลิตสื่อพื้นบ้านมี 2 อย่างคือ สื่อบัณฑิตประวัติศาสตร์ชุมชน จำนวน 7 ผืน ครอบคลุมการบอกเล่าประวัติศาสตร์ทั้ง 11 หมู่บ้าน และหมอลำประวัติศาสตร์ชุมชน จำนวน 9 กลอน และ 1 บทผญา นำครอบคลุม 11 ประวัติหมู่บ้าน กระบวนการถ่ายทอดประวัติศาสตร์ผ่านสื่อ มีสองลักษณะ คือ การถ่ายทอดประวัติศาสตร์ในโรงเรียน โดยการมอบภาพสื่อบัณฑิตประวัติศาสตร์ และซีดีไฟล์ สื่อต่าง ๆ ที่ใช้ประกอบกิจกรรมการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โรงเรียนเป้าหมายฐานการเรียนรู้ 4 แห่ง ใช้กระบวนการบริหารหลักสูตร การจัดการเรียนการสอนหรือกิจกรรมเพื่อการเรียนรู้ต่าง ๆ การถ่ายทอดประวัติศาสตร์ในชุมชน ประกอบด้วย หมอลำวิจัยจับลำในงานบุญประเพณีต่าง ๆ ด้วยเนื้อหาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น กระจายเสียงหมอลำประวัติศาสตร์ชุมชนในรายการวิทยุชุมชนคลื่น FM 107 MHz. ผู้ใหญ่บ้านทุกหมู่บ้านเปิดกลอนลำวิจัยประวัติศาสตร์ตามหอกระจายข่าว กระบวนการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านสื่อพื้นบ้าน เพื่อเสริมทักษะและคุณภาพของเด็กและเยาวชน พบว่า โครงการวิจัยครั้งนี้ทำให้เกิดแนวทางการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นแบบใหม่ด้วยวิจัยท้องถิ่น และพบว่าการเรียนรู้ประวัติศาสตร์โดยใช้สื่อพื้นบ้านนั้นทำให้เกิดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อย่างลึกซึ้ง และเข้าถึงแก่นแท้ของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น อันหมายถึงการเข้าใจการเปลี่ยนแปลงของสังคม และชุมชน เข้าใจเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องและเชื่อมโยงสถานการณ์อย่างเป็นเหตุเป็นผล ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง และเคารพความแตกต่างระหว่างท้องถิ่น นอกจากนี้เนื้อหาและกระบวนการวิจัยยังสามารถนำไปบูรณาการกับการเรียนการสอนวิชาอื่นๆ ได้อีกเช่นกัน